

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

Is God in the fine print ?
*Finding meaning in
the details of the
mitzvot*

Mrs. Sally Mayer
ב' אדר א' תשע"א • February 6, 2011

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

A project of Yeshiva University Center for the Jewish Future – Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary

1. ויקרא פרק יח

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (ג) כִּמְעַשֶׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יֹשְׁבֹתֶם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכִמְעַשֶׂה אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֵיתֶיהֶם לֹא תִלְכוּ: (ד) אֵת מִשְׁפְּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֵת חֻקֵי תִשְׁמְרוּ לְלַכֵּת בָּהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (ה) וְשִׁמְרַתֶם אֵת חֻקֵי וְאֵת מִשְׁפְּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה': ס

2. מסכת יומא דף סז עמוד ב

תנו רבנן: (ויקרא יח) את משפטי תעשו - דברים שאלמלא (לא) נכתבו דין הוא שיכתבו, ואלו הן: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים, וגזל, וברכת השם. ואת חקתי תשמרו - דברים שהשטן ואומות העולם משיבים עליהן, ואלו הן: אכילת חזיר, ולבישת שעטנז, וחליצת יבמה, וטהרת מצורע, ושעיר המשתלח. ושמא תאמר מעשה תוהו הם - תלמוד לומר (ויקרא יח) אני ה' - אני ה' חקקתי, ואין לך רשות להרהר בהן.

3. מסכת ברכות דף לג עמוד ב

משנה. האומר על קן צפור יגיעו רחמין... משתקין אותו.

גמרא... אלא, על קן צפור יגיעו רחמין מאי טעמא? - פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא; חד אמר: מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית, וחד אמר: מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, ואינן אלא גזרות. ההוא דנחית קמיה דרבה ואמר: אתה חסת על קן צפור אתה חוס ורחם עלינו. אמר רבה: כמה ידע האי צורבא מרבנן לרצווי למריה! - אמר ליה אביי: והא משתקין אותו תנן! ורבה נמי - לחודדי לאביי הוא דבעי.

4. ויקרא פרק יט

(יט) אֵת חֻקֵי תִשְׁמְרוּ בְּהַמְתֵּן לֹא תִרְבִּיעַ כְּלָאִים שֹׁדֵךְ לֹא תִזְרַע כְּלָאִים וּבְגָד כְּלָאִים שֶׁעֲטָנֹז לֹא יַעֲלֶה עֲלֵיךְ:

רש"י שם: (יט) את חקתי תשמרו - ואלו הן בהמתך לא תרביע כלאים וגו', חקים אלו גזרות מלך שאין טעם לדבר:

5. דברים פרק יז

(יד) כי תבא אל הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי: (טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר יקוק אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא: (טז) רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס ויקוק אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד: (יז) ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד:

6. מסכת סנהדרין דף כא עמוד א - ב

משנה: (דברים י"ז) לא ירבה לו נשים - אלא שמנה עשרה. רבי יהודה אומר: מרבה הוא לו, ובלבד שלא יהו מסירות את לבו. רבי שמעון אומר: אפילו אחת ומסירה את לבו - הרי זה לא ישאנה, אם כן למה נאמר לא ירבה לו נשים - דאפילו כאביגיל....

ואמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה - שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם. כתיב (דברים י"ז) לא ירבה לו נשים, אמר שלמה: אני ארבה ולא אסור, וכתיב (מלכים א' י"א) ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו. וכתיב (דברים י"ז) לא ירבה לו סוסים, ואמר שלמה: אני ארבה ולא אשיב וכתיב (מלכים א' י"א /') ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו'.

7. מאירי, סנהדרין כא:

צריך אדם להזהר שלא לחזור אחר טעמי המצוות עד שימוד עצמו שלא להקל בהן בידיעת טעמן.

8. טור יורה דעה סימן קפא

הקפת הראש והשחתת הזקן - גם באלו כתב הרמב"ם שאסרם הכתוב מפני שעושים כן עובדי כוכבים ע"כ וזה אינו מפורש ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות מלך הם עלינו אף לא נדע טעמן.

9. רמב"ן דברים פרק כב פסוק ו

וזה הענין שגזר הרב במצות שיש להם טעם, מבואר הוא מאד כי בכל אחד טעם ותועלת ותקון לאדם, מלבד שכרן מאת המצוה בהן יתברך...

אבל אלו ההגדות אשר נתקשו על הרב, כפי דעתי ענין אחר להם, שרצו לומר שאין התועלת במצות להקב"ה בעצמו יתעלה, אבל התועלת באדם עצמו למנוע ממנו נזק או אמונה רעה או מדה מגונה, או

צפור יגיעו רחמיק וגו', כי זו אחת משתי סברות אשר זכרונם, כלומר השקפת מי שסובר שאין טעם למצוות אלא הרצון המופשט, ואנו הלא הלכנו אחרי ההשקפה השנייה. (קאפח)

12. רמב"ם, מורה הנבוכים ח"ג פרק כו

... וזה שכלל המצוה יש לה סבה בהכרח ומפני תועלת אחת צוה בה, אבל חלקיה הם אשר נאמר בהם שהם למצוה לבד...

13. שו"ת הרשב"א חלק א סימן צד

נשאלתי והשבתי והריני כותב השאלה דרך כלל ומה שהשבתי. ההצעה שהצעת כי כלל המצוות הם בגוף ורומזות אמת בנפש. וכל ישראל שיש להם חלק לעולם הבא מסכימים על דבר זה. וכתוב (דברים ד) ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם. ואף המצוות שיראה מפשוטי הטעמים שנתנה בהם התורה שהטעמים ההם הם תכלית הכונה בהם אינה תכלית. אלא הטעם שהוא אמת אך הוא כנקודה מתועלותיה ומכונותיה. והדברים הנעלמים הרמוזים בתוכה לאשר חננם השם יתברך אין להם תכלה. והוא שאמר דוד (תהלים קי"ט) לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאוד.

14. מגן אבות לרשב"ץ לאבות ה: כו

אבל החוקים כאכילת בשר בחלב, ולבישת שעטנז, שהיצר הרע ועכו"ם משיבין עליהם למה נאסרו? בזה, אם היצר הרע מתאוה להם והוא כובש את יצרו, הרי הבדלה זו לכבוד האל יתברך, כמו שלמד זה ממה שכתוב, ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, שתהיה הבדלתכם לי. ועל זה, יש אל הכובש יצרו בהם, שכר גדול.

לזכור הנסים ונפלאות הבורא יתברך ולדעת את השם. וזהו "לצרף בהן", שיהיו ככסף צרוף, כי הצורף הכסף אין מעשהו בלא טעם, אבל להוציא ממנו כל סיג, וכן המצוות להוציא מלבנו כל אמונה רעה ולהודיענו האמת ולזכרו תמיד...

וכן מה שאמרו (ברכות לג ב) לפי שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזרות, לומר שלא חס הקל על קן צפור ולא הגיעו רחמיו על אותו ואת בנו, שאין רחמיו מגיעין בבעלי הנפש הבהמית למנוע אותנו מלעשות בהם צרכנו, שאם כן היה אוסר השחיטה, אבל טעם המניעה ללמד אותנו מדת הרחמנות ושלא נתאכזר. כי האכזריות תתפשט בנפש האדם, כידוע בטבחים שוחטי השורים הגדולים והחמורים שהם אנשי דמים זובחי אדם אכזרים מאד, ומפני זה אמרו (קידושין פב א) טוב שבטבחים שותפו של עמלק. והנה המצוות האלה בבהמה ובעוף אינן רחמנות עליהם, אלא גזירות בנו להדריכנו וללמד אותנו המדות הטובות. וכן יקראו הם כל המצוות שבתורה עשה ולא תעשה גזירות...

10. רמב"ם הלכות תמורה פרק ד

אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם, הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה... וכל אלו הדברים כדי לכוף את יצרו ולתקן דעותיו, ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים...

11. רמב"ם, מורה הנבוכים ח"ג פרק מח

... ואם היסורים הנפשיים האלה חשה להם התורה בבהמות ובעופות, כל שכן כלפי אישי מין האדם בכללותו. ואל תקשה עלי באמרם על קן